

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2022-30-19AA** Rīgā

28.07.2022.

Nr. 6-6/25

*Par bērna izslēgšanu no
ģimenes ārstes pacientu saraksta*

Tiesībsargs, pamatojoties uz [personas A] iesniegumu (reģistrēts 01.06.2022. ar Nr.727), ierosināja pārbaudes lietu par iespējamu labas pārvaldības un iesniedzēja bērna tiesību pārkāpumu Nacionālā veselības dienesta (turpmāk – Dienests) darbā, kā arī iespējamiem trūkumiem Ministru kabineta 2018. gada 28.augusta noteikumos Nr.555 “Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr.555).

Iesniedzējs informēja, ka viņa bērns bija reģistrēts pie ģimenes ārstes [personas B] ārstniecības iestādē [..]. Iesniedzējs ir iesniedzis Veselības inspekcijā sūdzības par bērna ģimenes ārstes iespējamiem pārkāpumiem. Vēlāk no Veselības inspekcijas atsūtītajiem lietas materiāliem [persona A] uzzināja, ka viņa bērns vairs nav [persona B] pacients. Bērns tika izslēgts no ģimenes ārstes pacientu saraksta pirms vairākiem mēnešiem un par šo faktu bērns un viņa vecāki netika informēti. Iesniedzējs uzskata, ka minētā situācija radīja bērna tiesību saņemt veselības aprūpes pakalpojumus iespējamu pārkāpumu.

Vispusīgai pārbaudes lietas apstākļu izvērtēšanai tika pieprasīta papildu informācija no ģimenes ārstes [personas B] un Dienesta, kā arī tika izpētīts tiesiskais regulējums.

[1] Ikviens pacienta veselības aprūpi organizē ģimenes ārsts. Ģimenes ārsts uzrauga pacienta veselības stāvokli kopumā, informē par profilaktiski veicamajām darbībām, diagnosticē un ārstē akūtas un hroniskas slimības, dodas mājās vizītēs. Ģimenes ārsts konsultē un izsniedz nosūtījumus, kad nepieciešama papildu diagnostika un ārstēšana speciālistu uzraudzībā. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 12. panta otro daļu bērnam ir tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma un kurā ietilpst arī veselības aprūpes pakalpojumu saņemšana pie ģimenes ārsta. Ģimenes ārstam šajā gadījumā ir jābūt līgumattiecībās ar Dienestu. Turklāt, lai bērns varētu saņemt daudzus citus valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus (piemēram, veikt izmeklējumus, ārstnieciskās procedūras u.c.) un speciālistu konsultācijas, ir nepieciešams ģimenes ārsta nosūtījums. Tādējādi apstāklim, ka bērns ir reģistrēts pie ģimenes ārsta, ir būtiska nozīme bērna veselības aprūpē kopumā.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.555 20.punktu katrai personai ir tiesības izvēlēties ģimenes ārstu. Lai reģistrētos ģimenes ārsta pacientu sarakstā, personai ir jāvērsas pie izvēlēta ģimenes ārsta un jānoslēdz vienošanās par reģistrāciju ģimenes ārsta pacientu sarakstā vai arī jāreģistrējas pie ģimenes ārsta, izmantojot vienoto veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmu vai valsts pārvaldes pakalpojumu portālu www.latvija.lv. Bērna reģistrāciju pie ģimenes ārsta veic bērna likumiskie pārstāvji (vecāki, aizbildņi), jo viņi īsteno bērna tiesību un interešu pārstāvību bērna personiskajās un mantiskajās attiecībās.¹

Noteikumu Nr.555 30.punktā ir noteikti gadījumi, kādos personu izslēdz no ģimenes ārsta pacientu saraksta. Viens no tiem ir minēts Noteikumu 30.2.apakšpunktā un tas paredz personas izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta, ja ir iestājušies Ārstniecības likuma 42.pantā noteiktie gadījumi un par tiem ir saņemts ģimenes ārsta iesniegums un Veselības inspekcijas pārbaudes atzinums. Ārstniecības likuma 42.pants nosaka, ka gadījumos, kad pacienta dzīvība nav apdraudēta, bet pacients neievēro noteikto režīmu, nepilda ārstniecības personu norādījumus vai apzināti kaitē savai veselībai un šādā veidā tieši ietekmē konkrētās slimības ārstēšanu, ārstam ir tiesības atteikties no turpmākās pacienta ārstēšanas. Par izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta personu informē Dienests.

[2] Ģimenes ārste [persona B] informēja², ka 2022. gada 12.janvārī viņa iesniedza Dienestam iesniegumu ar lūgumu izslēgt iesniedzēja bērnu no viņas pacientu saraksta, pamatojoties uz Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā noteikto. Ģimenes ārste informēja Dienestu par konfliktsituāciju ar bērna tēvu, kas notika 2021.gada 17.novembrī un 22.novembrī saistībā ar iesniedzēja lūgumu ģimenes ārstei izbeigt bērnam izolāciju pēc Covid-19 infekcijas pārslimošanas. Tāpat ārste informēja par 2022. gada 11.janvāra telefonsarunu ar bērna tēvu, kurā viņa informēja iesniedzēju par Nacionālā veselības dienesta vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmas (“E-veselība”) datu bāzē saņemto informāciju par bērna Covid-19 kontaktpersonas statusu, bet vecāks ārstes sniegto informāciju uztvert atteicās. Ģimenes ārste lūgumu par bērna izslēgšanu no pacientu saraksta pamatoja ar rekomendāciju nepildīšanu saistībā ar tajā laikā bērnam esošo mājas karantīnu, kā arī bērna tēva uzvedību un attieksmi pret ģimenes ārsti. Ģimenes ārstes [personas B] ieskatā rekomendācijas attiecībā uz bērnu, kurš dzīvo ar tēvu, tēvs arī turpmāk neievēros, kā arī apdraudēs ģimenes ārstes darbību un viņas darbinieku drošību.

2022. gada 27.janvārī ģimenes ārste [persona B] vērsās ar iesniegumu Veselības inspekcijā un lūdza izslēgt iesniedzēja bērnu no viņas pacientu saraksta. Ģimenes ārstes iesniegumā tika norādīts uz vairākām epizodēm no 2020. gada 6.janvāra līdz 2022. gada 11.janvārim, kad viņas rekomendācijas attiecībā uz bērna veselības aprūpi netika izpildītas, tādejādi, ārstes ieskatā, radot apdraudējumu bērna veselībai. [persona B] informēja Veselības inspekciju, ka iesniedzējs mērķtiecīgi provocē konfliktsituāciju ar viņu, apšaubā ģimenes ārstes kompetenci medicīnā, ar savu necieņu un attieksmi pret viņu un darbiniekiem rada kaitējumu ģimenes ārsta darbam. Ņemot vērā, ka iesniedzējs ir vērsies ar vairākām sūdzībām par ģimenes ārsti dažādās valsts iestādēs un organizācijās, [persona B] ieskatā pozitīva sadarbība ar iesniedzēju, kā arī ar bērna māti nav iespējama.

[3] Saskaņā ar Dienesta sniegto informāciju³ ģimenes ārstes [personas B] 2022. gada 12.janvāra iesniegumu Dienests 2022. gada 14.janvārī pārsūtīja Veselības inspekcijai izskatīšanai. 2022. gada 10.februārī Dienests saņēma Veselības inspekcijas atzinumu

¹ Civillikuma 177.panta pirmā un otrā daļa.

² SIA “JanaMed” ģimenes ārstes J.Borisovas-Litvinovas 2022. gada 16.jūnija vēstule.

³ Nacionālā veselības dienesta 2022. gada 20.jūnija vēstule Nr.16-7/14129/2022.

Nr.1.8.2.-2./1378, ar kuru tika atzīts, ka ģimenes ārstei [personai B] ir tiesības atteikties no nepilngadīgā turpmākās ārstēšanas, jo pastāv Ārstniecības likuma 42.pantā norādītie apstākļi - bērns nepilda ģimenes ārsta norādījumus un rekomendācijas, šādā veidā ietekmējot veselības aprūpi un slimību ārstēšanu. Pamatojoties uz Veselības inspekcijas atzinumu un Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktu, 2022. gada 18.februārī bērns tika izslēgts no [...] ģimenes ārsta [personas B] pacientu saraksta.

[4] Pārbaudes lietas ietvaros secināms, ka iesniedzēja bērns tika izslēgts no ģimenes ārsta [personas B] pacientu saraksta, pamatojoties uz Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā noteikto, konstatējot Ārstniecības likuma 42.pantā norādītos apstākļus, t.i., bērna dzīvība netika apdraudēta, bet bērns nepilda ģimenes ārsta norādījumus un rekomendācijas, šādā veidā tieši ietekmējot slimību ārstēšanu. Tātad bērna izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta paredz tiesiskais regulējums, tomēr tiesībsarga ieskatā minētais regulējums rada bērna tiesību ierobežojumu un neatbilst bērna labākajām interesēm.

[5] Saskaņā ar Civillikuma 177.panta pirmo daļu bērni līdz pilngadības sasniegšanai atrodas vecāku aizgādībā. Aizgādība ir vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās. No aizgādības izriet vecāku pienākums rūpēties arī par bērna veselību un nodrošināt bērnam veselības aprūpi. Tātad vecāku tiesību un pienākumu apjomā ietilpst arī pienākums nodrošināt bērnam tiesības saņemt medicīniskos pakalpojumus, tai skaitā ģimenes ārsta veselības aprūpes pakalpojumus. Ja ārsts ārstniecības laikā ir sniedzis norādījumus par bērna veselības aprūpi, vecākiem ir pienākums rūpēties par to izpildi.

[5.1] Tiesībsargs vērs uzmanību, ka bērns sava vecuma dēļ ir atkarīgs no vecākiem un atrodas pakļāvības attiecībās ar viņiem. Vecāki ir svarīgākie cilvēki bērna dzīvē, no kuriem bērns mācās. Nav noliedzams, ka tam vecākam, kas īsteno bērna ikdienas aprūpi un audzināšanu, ir liela iespēja ietekmēt bērna uzvedību. Bērns sava vecuma un brieduma dēļ ne vienmēr ir spējīgs objektīvi izvērtēt vecāku rīcību un izprast savas vajadzības. Viens no veidiem, kā mācās bērns – viņš atdarina vecāku rīcības modeļus. Tas attiecas uz visām dzīves jomām, arī bērna veselības aprūpi. Ja vecāks apšaubā un ignorē ārsta rekomendācijas, līdzīgs uzskats veidojas arī bērnam un šajā gadījumā izpildīt ārsta rekomendācijas bērnam patstāvīgi būs sarežģīti vai vispār neiespējami. Savukārt, ja vecāks atbildīgi izturas pret ārsta sniegtajiem norādījumiem par bērna veselības aprūpi, rūpējas par to ievērošanu, arī bērna iesaiste rekomendāciju izpildē būs daudz efektīvāka.

Ārsta noteiktā ārstēšanas režīma un rekomendāciju neievērošana, par kuru izpildi primāri ir atbildīgi vecāki, ir vecāku bērna aprūpes pienākuma nepildīšana, jo viņu pienākums ir rūpēties par bērna veselību. Bērna izslēgšana no ģimenes ārsta pacientu saraksta, pamatojoties uz minēto apstākli, rada bērna tiesību ierobežojumu viņa vecāku rīcības dēļ. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas (turpmāk – Konvencija) 2.panta 2. punktā noteikto valstij ir pienākums veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka ikviens bērns ir pasargāts no jebkādas diskriminācijas vai sodiem savu vecāku, aizbildņu vai ģimenes locekļu statusa, darbības, pausto uzskatu vai pārliecības dēļ. Konkrētajā situācijā ar izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta bērns faktiski tiek sodīts par sava vecāka rīcību. Šāda situācija neatbilst Konvencijas 2.pantā noteiktajam un nav pieļaujama. Ja vecāki nerūpējas par bērna ģimenes ārsta norādījumu izpildi, tas nevar liegt bērnam tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumus pie konkrētā ārsta.

[5.2] Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Tas ir viens no vadošajiem bērna tiesību aizsardzības principiem, kas nostiprināts

Konvencijas 3.pantā un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pantā. Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses.⁴ Bērna tiesību un interešu prioritāte nozīmē, ka ne vien tiesai un citām institūcijām savi lēmumi jāpieņem, ievērojot bērnu tiesības un intereses, bet arī likumdevējam normatīvie akti jāpieņem vai jāgroza, aizsargājot bērnu tiesības un intereses iespējami labākajā veidā⁵. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta 2.¹ daļas 2. punkts paredz, ka, nosakot bērna labākās intereses, nepieciešams tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina bērna vajadzībām atbilstošu veselības aizsardzību, citus bērna attīstībai un labklājībai nozīmīgus apstākļus.

Izslēdzot bērnu no ģimenes ārsta pacientu saraksta, tiek liegtas bērna tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumus pie ģimenes ārsta, kurš iepriekš bērnu ir novērojis un pilnīgi informēts par viņa veselības stāvokli, vajadzībām un nepieciešamo aprūpi un ar kuru bērnam jau ir izveidojies kontakts. Tiesībsarga ieskatā, lai arī jaunajam bērna ģimenes ārstam tiek nodrošinātas tiesības saņemt no iepriekšējā ģimenes ārsta visus medicīniskos ierakstus par pacientu⁶, tas tomēr ne vienmēr var būt pietiekami, lai iegūtu pilnu ainu par pacientu un nodrošinātu pilnīgu veselības aprūpes pēctecību. Saņemot veselības aprūpes pakalpojumus pie cita ģimenes ārsta, bērnam no jauna būs jāveido attiecības ar savu jauno ģimenes ārstu. Veselības aprūpes pakalpojumi ir saistīti ar pacienta izjautāšanu par viņa veselības stāvokli un dažādām manipulācijām ar ķermeni, kas var radīt bērnam negatīvas izjūtas, stresu un neveicināt bērna atvēršanos un uzticēšanos ārstam īpaši tad, kad to veic cits, pagaidām svešs bērnam speciālists. Savukārt bērna un ārsta attiecībām, kurās izveidojusies abpusēja uzticēšanās, ir būtiska nozīme, lai ārstniecības rezultāts būtu veiksmīgāks.

Jāatzīmē arī, ka ģimenes ārsts ir viens no bērna tiesību aizsardzības subjektiem.⁷ Ja bērns ir reģistrēts pie ģimenes ārsta, pastāv lielākā iespēja pārraudzīt bērna aprūpi ģimenē. Ārsts ir tā persona, kura var pamanīt bērna tiesību iespējamus pārkāpumus ģimenē, kas radušies, piemēram, vecāku nolaidības vai aprūpes trūkuma dēļ, vardarbības vai cita pārkāpuma rezultātā. Ģimenes ārsta rīcība, ziņojot atbildīgajām iestādēm⁸ par iespējamām bērna tiesību pārkāpumiem ģimenē, šajā gadījumā ļaus pēc iespējas ātrāk reaģēt uz bērna tiesību pārkāpumiem un tos novērst. Turpretī situācijā, kad bērns vispār nav reģistrēts pie ģimenes ārsta un nesaņem veselības aprūpes pakalpojumus, iespēja laikus konstatēt iespējamus riskus bērna aprūpē ģimenē, novērst bērna tiesību pārkāpumus, kā arī palīdzēt bērnam tiek ierobežota.

Līdz ar to secināms, ka tiesiskais regulējums, kas ļauj bērnu izslēgt no ģimenes ārsta pacientu saraksta Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā noteiktajā gadījumā, nav vērsts uz bērna labāko interešu nodrošināšanu.

Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā noteiktā kārtība, kas paredz iespēju pēc ģimenes ārsta iniciatīvas un Veselības inspekcijas pārbaudes atzinuma izslēgt personu no ģimenes ārsta pacientu saraksta, ir attiecināma uz ikvienu ģimenes ārsta pacientu, arī bērnu. Tiesībsarga ieskatā minētā kārtība var būt piemērota attiecībā uz pilngadīgiem pacientiem, jo pilngadīga persona spēj patstāvīgi izvērtēt savas darbības, apzināties savas rīcības sekas

⁴ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā un otrā daļa.

⁵ Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr.2004-02-0106 11.punkts.

⁶ Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumu Nr.265 "Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība" 6. punkts.

⁷ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.pants 2.punkts.

⁸ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73.panta pirmā daļa.

un līdz ar to atbildēt par to. Turpretim regulējuma piemērošana attiecībā uz bērniem nav pieļaujama, jo ģimenes ārsta veselības aprūpes pakalpojumu pārtraukšana bērnam par viņa vecāku rīcību - aprūpes pienākumu nepildīšanu vai nepienācīgu pildīšanu neatbilst bērna labākajām interesēm.

[6] Valstī ir izveidots tiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad bērna veselība, drošība, attīstība tiek apdraudēta vecāku aprūpes trūkuma vai citas rīcības dēļ. Bāriņtiesa ir pašvaldības izveidota iestāde, kurai ir uzticēta valsts funkcija bērnu tiesību un interešu aizsardzībā.⁹ Bāriņtiesai ir pienākums aizstāvēt bērna personiskās un mantiskās intereses un tiesības.¹⁰ Minētais bāriņtiesas pienākums ir attiecināms uz ikvienu bērnu, kuram aizstāvība ir nepieciešama. Turklāt bāriņtiesa aizstāv bērna personiskās intereses arī attiecībās ar vecākiem, aizbildņiem un citām personām.¹¹ Bāriņtiesai, konstatējot, ka aprūpes pienākums pilnībā netiek izpildīts tādā veidā un tik lielā mērā, ka var apdraudēt bērna veselību (arī dzīvību) un attīstību tūlīt, kā arī ilgtermiņā, bērna interesēs ir pienākums iejaukties. Bāriņtiesas kompetencē ir uzdot vecākam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.¹² Lai nodrošinātu bērna tiesību un interešu aizsardzību, bāriņtiesa sadarbojas ar veselības aprūpes iestādēm.¹³

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. panta pirmā daļa nosaka katra iedzīvotāja pienākumu sargāt savu un citu bērnu drošību, ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par nolaidību, jebkādu vardarbību un noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu. Tā paša panta otrā daļa noteic, ka veselības aprūpes, darbinieki, kuriem kļuvis zināms par bērna tiesību pārkāpšanu un kuri par to nav ziņojuši minētajām institūcijām, par neziņošanu saucami pie likumā noteiktās atbildības.

No minētā izriet, ka ģimenes ārstei, konstatējot, ka viņas norādījumi attiecībā uz bērna veselības aprūpi netiek pildīti, kā rezultātā bērna tēva rīcības dēļ tiek radīts apdraudējums bērna veselībai, bija pienākums ziņot par to bāriņtiesai, lūdzot pārbaudīt bērna aprūpes nodrošināšanu ģimenē. Saņemot ziņas par iespējamu bērna tiesību pārkāpumu ģimenē, bāriņtiesas pienākums ir nekavējoties pārbaudīt šo informāciju un nepieciešamības gadījumā gādāt par bērna aizsardzību.

Saskaņā ar pārbaudes lietas faktiskajiem apstākļiem [X] novada bāriņtiesā 2021. gada 22.novembrī tika saņemts pēc piekritības no [Y] novada bāriņtiesas pārsūtīts ģimenes ārstes [personas B] 2021. gada 22.novembra iesniegums. Iesniegumā ģimenes ārste informēja par 2021. gada 17.novembrī un 22.novembrī notikušajām konfliktsituācijām ar bērna tēvu [personu A] saistībā ar viņa lūgumu izbeigt bērnam izolāciju pēc Covid-19 infekcijas pārslimošanas un lūdza bāriņtiesu izvērtēt bērna tiesību ievērošanu ģimenē, kā arī tēva spēju nodrošināt bērnam aprūpi. Secināms, ka ģimenes ārste izmantoja attiecīgo bērna tiesību aizsardzības mehānismu, konstatējot, ka iesniedzēja rīcības dēļ bērna tiesības uz drošību un veselības aprūpi ģimenē, iespējams, tiek apdraudētas.

[7] Noteikumu Nr.555. 30.2.apakšpunktā ir noteikts, ka Dienests informē personu par personas izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta.

⁹ Bāriņtiesu likuma 2.panta pirmā daļa, 4.panta otrā daļa.

¹⁰ Bāriņtiesu likuma 17. panta 1. punkts.

¹¹ Bāriņtiesu likuma 18. pants.

¹² Bāriņtiesu likuma 22. panta (1¹) daļa.

¹³ Bāriņtiesu likuma 17. panta 4. punkts.

Saskaņā ar Dienesta sniegto informāciju iesniedzēja bērns tika izslēgts no [personas B] pacientu saraksta 2022. gada 18.februārī. 2022. gada 21.februārī Dienests rakstiski informēja ģimenes ārsti [personu B] par bērna izslēgšanu no viņas pacientu saraksta. Savukārt [personai A] un bērnam par izslēgšanas no ģimenes ārstes pacientu saraksta faktu tika paziņots tikai 2022. gada 16.jūnija vēstulē Nr.6-3/1987/2022 pēc tam, kad tika saņemts tiesībsarga informācijas pieprasījums un pārbaudīti šīs lietas apstākļi.

Dienests konstatēja, ka pacientam un viņa likumiskajam pārstāvim nav paziņots par izslēgšanas no pacientu saraksta faktu saskaņā ar Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktu. 2022. gada 16.jūnija vēstulē Dienests informēja par iespēju bērnu reģistrēt pie ģimenes ārstes [personas C] un atvainojās iesniedzējam un bērnam par novēlotu informācijas sniegšanu. Atbilstoši Dienesta sniegtajam skaidrojumam izslēgšanas fakts neietekmē iesniedzēja bērna tiesības saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus. Pacientam ir tiesības saņemt valsts apmaksātus primārās veselības aprūpes pakalpojumus pie jebkura ģimenes ārsta, kurš ir līgumattiecībās ar Dienestu. Šādā gadījumā atbilstoši Noteikumiem Nr.555 ģimenes ārsta sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus pacients saņemtu kā īslaicīgs pacients.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20.panta pirmā daļa nosaka, ka iesniegumi un sūdzības, kas saistītas ar bērna tiesību aizsardzību, izskatāmas nekavējoties. Lai arī Noteikumos Nr.555 nav noteikts, kādā termiņā Dienestam ir jāinformē persona par izslēgšanas no ģimenes ārsta pacientu saraksta faktu, tomēr konkrētajā gadījumā Dienestam bija jāņem vērā, ka jautājums skāra bērna tiesības un intereses, līdz ar to informācija par bērna izslēgšanu no ģimenes ārstes pacienta saraksta bija jānosūta nekavējoties.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta piekto daļu valsts pārvaldes iestādēm savā darbībā ir jāievēro labas pārvaldības princips, kas ietver atklātību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru pamatvērtība ir privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošana. Labas pārvaldības princips ietver arī iestādes pienākumu rīkoties atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam.

Dienesta rīcībā, informējot bērnu un viņa likumisko pārstāvi par izslēgšanas no ģimenes ārstes pacientu saraksta faktu pēc gandrīz četriem mēnešiem, ir konstatējams bērna tiesību un tiesisko interešu un labas pārvaldības principa pārkāpums.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 91.panta ceturto daļu iestādes faktisko rīcību privātpersona, kuras tiesības un intereses tiek aizskartas, var apstrīdēt un pārsūdzēt tāpat kā administratīvo aktu. Vienlaicīgi ar iestādes faktiskās rīcības apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu privātpersonai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92. un 93.pantu ir tiesības prasīt no iestādes atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas nodarīts ar iestādes faktisko rīcību.

Pārbaudes lietas ietvaros konstatēts, ka Dienests iesniedzēja bērna tiesību pārkāpumu, kas saistīts ar informācijas par izslēgšanas no ģimenes ārstes pacientu reģistra fakta nepaziņošanu, ir novērsis, kā arī ir atlīdzinājis nemantisko kaitējumu ar rakstisku atvainošanu iesniedzējam un bērnam saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā un trešajā daļā noteikto.

Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punkts nosaka, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 3. punktu tiesībsargs izvērtē un veicina labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē.

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot:

- 1) Bērna tiesību un tiesisko interešu prioritātes principam neatbilstošu tiesisko regulējumu, kas ietverts Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā un noteic tiesības izslēgt bērnu no ģimenes ārsta pacientu saraksta, pamatojoties uz ģimenes ārsta iesniegumu un Veselības inspekcijas pārbaudes atzinumu;
- 2) Dienesta darbā pieļautu bērna tiesību un labas pārvaldības principa pārkāpumu, nekavējoties neinformējot bērna likumiskos pārstāvjus un bērnu par bērna izslēgšanu no ģimenes ārsta pacientu saraksta.

Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto tiesībsarga kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu:

- 1) **Veselības ministriju**, kā vadošo valsts pārvaldes iestādi veselības aprūpes jomā, izstrādāt grozījumus Noteikumos Nr. 555, lai novērstu konstatētos trūkumus, nosakot, ka Noteikumu Nr.555 30.2.apakšpunktā ietvertais regulējums nav piemērojams attiecībā uz bērniem.

Lūdzu Veselības ministriju **līdz 2022. gada 31.oktobrim** informēt par paveikto un plānoto rekomendācijas ieviešanā;

- 2) **Dienestu** turpmāk ievērot labas pārvaldības principu un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20.panta pirmajā daļā noteikto, nodrošinot lietu, kas skar bērna tiesības un intereses, izskatīšanu nekavējoties.

Tiesībsargs

J. Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu